

ՇԱՀԻԿ

ԿԱՆԱՆՑ ՅԱՏՈՒԿ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ԶԱՐԹԱԹԵՐԹ

ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐՈՒՆԵՏԱԿԱՆ
ԱՌՏԵԼԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ, ՆՈՐՈՅԹԻ
ՋԵՌԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆՑ
ԿԱՆԱՑԻ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՆԻ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԻՐԵՐՈՒ

ԺԹ. ՏԱՐԻ

Նոր Շրջան, Թիւ 25

ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ ՈՒՆԻՆ
ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ՏԷՐ-ԲԱՐԹՈՂ
ՕՐԻՈՐԴ ՄԱՌԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ԶԱՊԷԼ ՄՈՄՃԵԱՆ
ՕՐԻՈՐԴ ՆԻՆԻ
ՕՐԻՈՐԴ ՄԱԹԻԼՏ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ
ՕՐԻՈՐԴ ԷԼԶԱ

ՆԻ

ՀԱՅԳԱՆՈՅՇ ՄԱՌ-Ք

Գ/ն 40 փարա

Տպագրութիւն ԾԱՂԻԿ, Կալաթա.

S. RAYAN

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 50 դրուշ. Վեցամսեայ 25 դրուշ.:

ԳԱԽԱՌՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 54 դրուշ. Վեցամսեայ 27 դրուշ.:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

Տարեկան 12 ֆրանք:

Ծանուցման, բաժանորդագրութեան եւ թերթին վերաբերող ամէն կարգի գործառնութեանց համար դիմել մի' միայն՝

{زاغيك غزته سی}

درعليه ده غلطاده قورشونلى خاندە نومرو ۷

Շ Ա Բ Ա Թ Ա Թ Ե Ր Թ «Ծ Ա Ղ Ի Կ»

Կ. Պոլիս, Ղալաթիա, Գուրչուկու խան, թիւ 7

JOURNAL "DZAGHIK,,

Constantinople, Galata, Kourehoum Han, N° 7.

Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Տ Ո Ւ Ն

ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕԺԻՏԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ ԶԱՆԱԶԱՆ ՆԻԻԹՈՑ

ՇԱԼՃԵԱՆ ԵՒ ԹԱՎՇԱՆՃԵԱՆ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԿԱՅՄԵՐԱԿԱՆ ՊԱՂԱՍԱՆ

Կ. Պոլիս, Էսկի Չապրիէ ֆալսէսի Թիւ 63

Ապրանաց տեսակներու ճոխութեամբ ու չափաւոր գիներով ծախող հանրածանօթ այս հին Վաճառատունը Եւրոպական առաջնակարգ գործարանաց հետ միշտ ունեցած յարաբերութեանց շնորհիւ կը գտնուի պատրաստ հաւաքածոյ մը ասեղնագործութեան եւ օժիտի վերաբերեալ նոր ու ընտիր նիւթերու, ինչպէս մետաքսեայ կերպասներ, աթլաղ, թաւիչ, թաւթա, ոսկեզօծ ու արծաթեայ զուտ ու անզուտ թիւեր (խառ եւ խառ սրբմա), ճերմակեղէնի համար ընտիր պոօտէններ, վալանօիէն ու մետաքսէ թանթէլաներ, ճերմակքրթան, գաղղիական ընտիր շադիկի կերպասներ, բիքէներ, գունաւոր պաթիսթներ եւայլն եւայլն:

Զեռագործ բանուած ու սկսուած զանազան ճոխ նիւթոց հաւաքածոյ մը պատրաստ կը գտնուի:

Կ. Պոլսոյ եւ Գաւառաց զպրոցական հաստատութեանց համար մասնաւոր զեղչ կ'ըլլայ:

Վաճառատան մէջ կը գտնուի միշտ պատրաստ ասեղնագործի գծագրիչ մը:

ՇԱՀԻԿ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

(609) ԺԸ. ՏԱՐԻ—ԹԻԻ 25

23 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1906

ՉԻՆԱԿԱՆ ՖԵՄԻՆԻԶՄ

—→→→00←←←—

ԲԿՆԱՅԻՆ կայսրութեան նախապաշարեալ սահմանները չկրցան վերջապէս աւելի երկար առնն դիմադրել եւրոպական քաղաքակրթութեան, որուն հետ լուռ կերպով ներս սարգեցաւ նաեւ ֆեմինիզմը:

Կոմիւնիկիստի սկզբունքները, հիմնուած ընտանեկան յարգանքի և կանացի աւթովածութեանց վրայ սոսկ, ո՛րքան այլաչափուած կը թուին ըլլալ Մայր-արեւելեան կամարին ներքեւ, երբ առաջին անգամ գեղին կիները հանդիսաւոր կերպով կուգան խնդրել որ փոխուի իրենց կապտուած կանացիութիւնը, նմանելու համար գէթ բարոյականի տեսակէտով իրենց սպիտակ սեռակիցներուն: Աղնուական ընտանիքէ ամուսնացեալ կիներ, այրիներ, մանկամարդ օրիորդներ հրապարակային կեանքերու կը նկրտին, այրավայել գործունէութեան խտէշներու սեւեռած իրենց երկար ու անոյշ աչուկները:

Երկար տարիներէ ի վեր չինացի կինը տեղւոյն զարդանօթները կը յիշեցնէր մեզի, իր վրայ ոչ իսկ խօսեցնել տալով, բայց ահա քողազերծ եղած հիմայ ամէն նախապաշարունակներէ, իր օգտակարութեան կամեցողութիւնը կը հրապարակէ իւր ստեղծաբործութեան բանաւոր և արժանաւոր տարր մը: Եւ արժանապատուութեան այս զարթումը իր մէջ կը կատարուի նորաձեւութեան ազդեցութեան

տակ, նորաձեւութիւնը՝ դուր տնտեսագէտներ այնքան կ'ատեն, և որ բարոյախօսին համար անկարելին կ'ընէ գրեթէ հոգ:

Ձինական վայելչասիրութիւնը, դարերէ ի վեր ոչինչ այլափոխած իր ճաշակէն, ինչպէս գիտենք, չարչարանքի կեանք մը ստեղծած էր գրեթէ կին երիտասարդութեան համար. և դեռատի կիներ իրենց ոտքերը մանրիկ ցուցնելու մարմնջէն բռնուած՝ կը դատապարտուէին աղայ տարիքէ ի վեր սրածայր և խիստ պղտիկ կօշիկներու մէջ բանտարկելու իրենց ոտքերը: Այս անողոք նորութիւնը որ դարերէ ի վեր բնա՛ւ չհինցաւ, արգիլելու համար անոնց ոտքերուն աճիլը, սաստիկ ցաւերու մէջ, նոյն իսկ անկարելի կը դարձնէր անոնցմէ շատերուն քայլ առնել: Բայց ա՜ն այդ ցաւերէն է որ ծայր կ'առնէ, միշտ քաղաքակրթութեան ազդեցութեան տակ, չինուհիներուն գիտակցութեան նախաքայլը: Եւ ընտանեկան պարզ համախմբումի մը մէջ կը բողոքեն ոտքերու այս անճահ նորաձեւութեան դէմ և կը մտադրեն առ յաւէտ հեռացնել իրենցմէ ամէն նախապաշարում, ու լաղձալ իրենց սեւին յառաջդիմութեան: Չանազան ընդդիմախօսներ կը ջատագովեն բնական ոտքերու առաւելութիւնները, տարէց կիներ անդրադառնալով իրենց կեանքի առաւօտուն, սրտածմլիկ կերպերով կը բացատրեն այս անգութ նորութենէն կրած տագնապին. և, երիտասարդուհիներ, աւելի սրտադրաւ՝ կ'արտաստեն չինական իւրաքանչիւր կոչուած երկար յանգերով վերջացող տեսակ մը քնարերգութիւններ, որոնց նիւթը եղած է, երեւելի բանաստեղծներու գրչին ներքեւ, պզտիկ չինուհիներու կրած այս սաստիկ ոտնացաւերը: Վերջապէս ընդհանուր խանդավառութեամբ մը այդ սիրուն պուպիկները կ'ընդունին այդ բարքերուն դառնութիւնները, և հիմայ տակաւ կը սկսի ընդհանրանալ Միքատոյի երկրին մէջ լնական ոտքերու ընծայուած ընդունելութիւնը:

Ինչպէս կը տեսնուի այս եղելութենէն, գործնական ֆէմինականութեան մը հիմերը կը դնեն չինուհիք, հոգ չէ թէ փոխանակ դլիս, ոտքէն կը սկսին գործադրութեան: Ամէն կրեոյթի տակ, պէտք է սքանչանալ այս կիներուն վրայ՝ որոնք ընտանեկան ամէն նկատում առաթուր կոխոտած՝ սրտէ և բանականութենէ մղուած՝ հաստատ քայլեր կ'առնեն դէպի կանացի ինքնագիտութեան սահմանները, երախտապարտ թողելով իրենց հետեւելիք ամբողջ սեռունդ մը:

Տգիտութեան, անքաղաքակրթութեան բեւեռային եղեամներուն տակ յաւէտ ընդարմացած և ծոյլ ցեղ մը երբ այսքան ուժով կը փարի իր կոչումին, դժբախտաբար մենք կը համբնք դեռ մեր մէջ նախապաշարումի ստուար երկրպագուներ, ըլլա՛յ բարքերու նո-

րութիւն մը ընդունելու, ըլլա՛յ կրթական կամ եկեղեցական օգտակար մատնանշում մը դիտելու, ըլլա՛յ մասնաւորաբար կիներու վրայ խօսելով, կնոջ կրթութեան յատուկ յառաջդիմական խնդրոյ մը մասին:

Ընտանիքը նախապաշարումի բոյն մըն է յաւէտ մեղի համար, ուր ամէն օր ծեր դուիններու մէջ յեղյեղուած կեղծ ամօթղածութիւններ կը սպառնան մեր մտածած ճախրանքներուն, և վա՛յ ահոր որ պիտի յանդգնի դիւլ անցնիլ ամենապզտիկ պայմանադրականութենէ աստիճան մը:

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ

ԹՇՈՒԱՌՈՒԹԵԱՆ ՕՐ ՄԸ

Ջրուտ և փոփոխական Բարիդ իր պերճութեամբ ու շնորհով կը փայլի. եղեամն ու մառախուղը մուցուած են ալ. ցուցավաճառքներու շքեղ շողարձակումներուն մէջ, այլեւս ոչ յորձանք կայ և ոչ անձրեւ. լոյսերու ցոլքերուն տակ, ցեխոտ խճուղիները փոխուած են վճիտ հայլիներու, և երկինքէն ինկող լուսաճաճանչ ջուրի կաթիլները հաղարաւոր մանր մոներ աղամանդներու կը վերածուին:

Երբ շքեղազարդ Բարիդուհւոյն քով, ամէն քայլիդ կը ներկայանայ ցնցոտիներ հագած Բարիդուհին, ինչո՞ւ համար սովորաբար առաջինին վրայ լարուած ուշադրութիւննիս, վայրկեան մը միւսին վրայ չդարձնենք:

Ահա ինչ որ շահեկան թուեցաւ ինձ, և, աւելի աղէկ թափանցելու համար աշխարհի մը մէջ, որուն համար կը համարձակիմ ըսել բաւական թաքուն, ուղեցի իրապէս ապրիլ մուրացիկի մը կեանքը, և օրուան մը համար միայն թշուառութեան կերպարանքը մտայ, արուեստին յատուկ զգեստը հագնելով:

Իմնի մը պատառատուն և աղտոտ փոկեր, հին մոճակներ՝ որոնք անգաղտնապահօրէն բերան բացած կը յօրանջեն, գլխուս վրայ բուրդէ թաշկինակ մը, քիչ մը փայտի մօխիւր դէմքիս ու ձեռքերուս վրայ, ահա զիս անճանաչելի և իրականէն աւելի սարսափելի կը դարձնեն:

Արագաբար դուրս կ'ելլեմ տունէն, անտարբեր մնալով իմ անապահիս: Առտուան ինն է ժամը:

Առաջուց հետեւելիք ժամանակացոյց մը պատրաստած չըլլալու համար, կարգաւ և ժամերու համեմատ, կ'երթամ այն տեղ-
ուանքը, ուրկից հարուստները շատ կ'անցնին:

Աստուանց կանուխ եկեղեցիէն միայն շահ մը կ'ելլէ. այս
պատճառաւ առաջին անգամ եկեղեցւոյ մը շուրջը կը թափառիմ
և Մատէնը այցելել կը յանդգնիմ:

Ուրիշ մուրացիկներ հոն են արդէն. ընդ ամենը վեց հոգի, այր
ու կին, կարծես ժառ Քալոյի թապօ մըն է, գորչանկար ֆոնի
վրայ:

Թշնամական ակնարկներ իմ հասցէիս, անհանդուրժելի խոր-
հրդածութիւններ իմ անձիս համար, աղքատներու համերաշխութիւն
ըսուածը ունայն բառ մը ըլլալու չէ՞ արդեօք:

Երկու ժամու կայանք մը այդ սինազարդ չէնքին առջեւ,
ինծի երկու առ ընթաց. շա'տ քիչ: Ասոնցմէ մին ինծի տրուեցաւ
կնոջ մը կողմէ՝ որ երկար ատեն դրամապանակին մէջ աչք պտըտ-
ցուց՝ համոզուելու համար՝ թէ չէր պարգեւեր փոխան մէկի՝ երկու
առ: Այս անձը բարի է իրօք, այլ կծծի: Միւս հինգ սանթրիւնոցը,
զոր թանկագին առարկայի մը պէս կը պահեմ, տասը տարեկան
սիրունիկէ մը ստացայ, որ զիս նշմարելով մօրը դիմեց, և իր
մէկ առն ինծի բերաւ աղուոր ժպտով մը: Ո՛վ պզտիկ աղջնակ,
քու այդ ձեւդ ու ժպտդ կ'իզի աղքատին մէկ արցունքը արժե-
ցին, այն աղքատին որ ոչինչ կը խնդրէր:

Զգայութիւն թերեւս, կամ աւելի, ջղայնութեան արդիւնք,
որ ամօթ և նեղութիւն կը պատճառէ ինծի տունէն ելլելէս ի վեր:
Վերջապէս առանց մէկդի ձգելու անձնական տպաւորութիւններս,
կը պարտիմ սակայն, այս նիւթին իրական ճաշակը թողելու համար,
խոստովանիլ որ՝ եթէ իմ օրս ա'յնքան շահաբեր չեղաւ, պատճա-
ռը այն էր որ չկրցայ խղճի մոօք կատարել իմ պատահական ար-
ուեստս: Չկրցայ ձեռք կտրելով. ասկէ աւելի ապուշ խօսք թե-
րեւս չըլլայ, երբ աղէկ գիտէի թէ կատակերգութիւն մը խաղալ
էր նպատակս, թէ վայրկեանական էր այս խաղը. նիւթապէս ան-
կարելի եղաւ ինծի կատարել այս ձեւակերպութիւնը: Պայմանա-
դրակա՞ն կրթութիւն, նախապաշարուօ ու դադափար, և կամ
կազմուածքի բնադդային ընդվզում: Թերեւս այս ամէնէն ալ
քիչ մը:

Ուրեմն ստուգիւ անարգու բան մըն է մուրալը:

Տասնըմեկ:

Ուղղահաւաստները ցանցաւ կերպով Մատէն կուգան, և ես
ասկէ կը մեկնիմ հրապարակը երթալու համար, մինչեւ Բօթէլ և
Շապօ վաճառատունը:

Կրպակին առջին, որ մեծածախ անունդներով լեցուն է, կը կենամ ու կը սպասեմ: Չեմ կրնար գիմադրել ա'լ այս դիւրին հակադրութեան հրաւերին, բայց անօթութենէ ճշուած աչքերով կը դիտեմ իւզոտ հաւեղէնները, հազուագիւտ երէները եւ հիւթեղ պտուղները:

Հազիւ թէ երկու վայրկեան հոտ կը սպասեմ, կրպակէն դուրս կ'ելլէ օրիորդ մը, որ երկու սռւ տալով ինծի կ'ըսէ աղնուռութեամբ:

«Ա'ս... և գնա բանդ:»

Բողոքելու քանի մը բառեր կը փորձեմ, բայց ան մեղմօրէն դէմ կը դնէ: «Գնա', չես կրնար կենալ հոգ:»

Կ'երեւայ թէ հոգ պէտք չէր կենայի: Այս առաջին լուրը առէի, բայց քանի որ օրիորդը ըսաւ, իրաւ ըլլալու է, և, որովհետեւ շատ ազնիւ էր, պէտք չէ որ իրեն հակառակիմ:

Երրորդ կայարան:

Սնուշավաճառի մը առջին: Հակառակ ներքին եռուղեռումին, պաշտօնեայ մը ատենը կը գտնէ հրամաններ տալու վտարողի մը՝ և վրաս կը զրկէ զայն այն վայրկեանին, երբ վայելչասէր մը իր կէս դէնարը կը շուայլէ ինձ:

Վայրկեան մը կը հիանամ, յետոյ կուգամ: Նոր հրաւեր մըն ալ ինծի՝ ետ կենալու: Այս տեղափոխութիւնը երկու երեք անգամ կը կատարեմ. բայց կը նշմարեմ որ ներկայացուցիչ պաշտօնեայ մը զիս կը դիտէ, և որովհետեւ չեմ ուզեր գայթակղութիւն յառաջ բերել, կը հեռանամ:

Ուրիշ տեղեր մեծ բան մը չունիմ ընելիք. մարդիկ իրենց բազուկները ծրարիկներով լեցուցած՝ այդ թանկագին յօրինուած ները տակն ու վրայ ընել միտքերնուն չեն անցըներ հարկաւ, ձեռքերին դրպաննին կամ տափառնուն դրպանիկին տանելու համար: Ճաշի ժամ է:

Պատահմամբ Բարիզի մէջ ճաշարաններէն մին ընտրեցի:

Աղէկ տեղ ինկայ. ինը սռւ հասոյթ քիչ ժամանակի մը մէջ. ստուգի'ւ, անօթի մարդիկ սիրտ կ'ունենան, նոյնպէս անոնք որ կուշտ մը ճաշած են: Այսպէս ամէն ինչ լուազոյն պիտի ըլլար, եթէ վտարողները չըլլային, որոնք իմ կարճատեւ փորձառութեանս նայելով՝ մուրացիկներու թշնամիներն են:

Եւ սակայն, երբ հանդարտութեամբ մէկ կողմ քաշուելով՝ չեմ փորձեր ամենեւին պահնորդին հրամանը սաստկացնել՝ այդ վտարողներէն մէկը, որ քիչ մը առաջ արմուկով զիս կը հարուածէր, անշուշտ հացի ահագին կտոր մը կը բերէ ինծի: Ի՞նչ կ'ըսէ մեծ հաց, Աստուած իմ, ամբողջ ընտանիք մը կը կերակրէ: Ի՞նչ պիտի ընեմ ատիկա:

Շփոթած իմ հացիս համար, զոր յատուկ տեղ մը դրի՝ կ'անցնիմ Ծեւհինայի խմբագրատան առջեւ :

Հոս կը յուսամ քիչ մը զբօսնուլ, և արդարեւ այդպէս կըլլայ : Խմբագիրները կ'անցնին և ոչ ոք զիս կը ճանչնայ, ոչ ոք, նոյն իսկ անոնք որ գիտակ են անխորհուրդ արարքիս : Ասիկա կատարեալ յաջողութիւն մըն է որուն համար քիչ հպարտ չեմ :

Տեղն ալ յարմար է միւս կողմէ, պարոն մը որ դուրս կ'ելլէր, յետոյ երկու տիկիններ որոնք ներս կը մտնէին, իւրաքանչիւրը ինծի մէյմէկ սու տուին : Կ'ուզեմ հաւատալ թէ այս գթած անձերը Ծեւհինայի ընթերցողներն էին :

Գաղափար մը :

Եթէ քիչ մըն ալ Թեաթոն-Ֆրանսէի առջև քսկուտուէի : Հոն միշտ կէս օրէն ետքը ստոյգ երթեւեկ մը կայ վարչութեան արուեստագէտներու, և արուեստագէտները, գիտենք արդէն, վեհանձն մարդեր են :

Դրան մէկ կողմը կը կրթնիմ ու կը սպասեմ : Հա՛, հաւաասիկ Պ. Տիւպէռին, Տան ընդհանուր քարտուղարը, թատրոնին քարտուղարներուն ամէնէն հաճելին... և երկու սու տալուն համար քէն չընողը, քանի որ հաճութեամբ տուաւ այդ գումարը ինծի, ինծի որ յաճախ եմքերվիռ ընելու տանջանքը տուած եմ իրեն : Երբ իմանալու ըլլայ...

Ապա, հրապուրիչ, շնորհալի ինչպէս քաղքին այնպէս և թեմին համար՝ Օր. Լըքօնթը կ'երեւայ. Գասնընիդ սանթիմնոց մը կուտայ ինծի, ներողութիւն խնդրելով ուրիշ մանրուք չունենալուն համար :

Հանդիսաւորութեամբ մը Լըքլէրք, Բօմէտիլի տնապահը կ'ելլէ և հրաման կ'ընէ մեքենագործի մը որ դրան առջև շքեղ օթոնոպիլ մը կարգի կը դնէ : Բացառիկ աւիթ մը ահա, առաջ կը նետուիմ դուռը բանալու :

Մետաքսէ ժրո՛ւ ժրո՛ւներ, կանացի սիլոններ վերարկու եւ քցալիներու մէջ փաթթուած. տանթէններու մէջտեղէն՝ կը ճանչնամ Տիկ. Սօրէլն ու Լարան, տասնըութերորդ դարու զգեստներով : Այո՛, Թրանթ ան Տր Թեաթոնի ցայգահանդէսին Մարիաժ Տր Ֆիկառօի մէկ տեսարանը սլիտի ներկայացնեն :

Աղէկ որ հոս եկայ : Թատրոնի մերձաւորութենէն է արդեօք, որ օրուան ամէնէն մեծ դերս կը խաղամ :

Լըքլէրք, իրար անցած, կ'ուզէ ետ կեցնել զիս, մինչ Օր. Սօրէլ, իր դեղեցիկ ձայնով կ'ըսէ. «Թողէ՛ք, թողէ՛ք» և կարելի չուտութեամբ, սլոտիկ շագոյրէ մը տասը սու հանելով ինծի կուտայ : Ինչ որ սակայն իրարու չեն յարմարիր, ես և պաշտօնեայ մըն է որ կոչտութեամբ արմուկովը զիս կը հրէ :

Իմ ներկայութեամբ այս երկու արուեստագիտուհիներուն մեկ-նուն մին պատճառաւած յապաղումը, առիթ տուաւ բանակցութիւն մը կատարելու: Ես յանցաւոր գտնուեցայ այս անկարգութեան համար. պահնորդը կոպտօրէն զգացուց ինծի այդ բանը, և ես մինչև որ չցնցուեցայ՝ չկրցայ անոր ձեռքէն խուսափիլ:

Խաւար գիշերը վրայ կուգայ. դանդ մը չստացայ ա'լ և հասոյթս կը մնայ միայն երեսունընչինգ սուր: Արդարութիւնը ըսելու համար, պէտք է այս հաշիւէն հանեմ տասնըեօթը սուրի դումարը, զոր Թեաթոք-Ֆրանսէն ստացայ, և որ կը կազմէ արտակարգ գանձ մը:

Այսպէս մնացած տասնըութը սուրերը կը ցուցնեն Բարիզցի աղքատի մը օրականը, միջին հաշուով:

Տասնըութը սուր, փոխան ա'յդքան կեղծաւորութեան, ամօթի և նուաստութեան:

Օրեր կան, ուր գեղեցիկ բարեգործութեան մը համար լաւաւ գոյն մարդկութեան մը տեղ կը դնենք ինքզինքնիս:

Աւա՛ղ, այդպիսի պատրանքներու հաւատքը պահելու համար, պէտք չէ մարդկային թշուառութեան խորը դպլիլ, հոռիէ դառնութիւն և վհատութիւն կը ծորի միայն:

ԺԱՆՆ ՊՈՒՄՐՈՆԹԻՆ:

Թարգմ.

ԶԱՊԷԼ ՄՈՄՃԵԱՆ

ԳՐԻԶԸ ԵՒ ԿԱՂԱՄԱՐԸ

«Զարմանալի, տարօրինակ է կաղամարի մը արդիւնքը», այս խօսքերը պիտի լսէիք եթէ օր մը մեծ բանաստեղծի մը աշխատութեան սենեակը դանուէիք: Սեղանի մը վրայ գեղեցիկ կաղամար մը կար. ինքն էր որ այսպէս կը ճառէր խօսքը ուղղելով գրչին, զմեկին և գրութեան բոլոր առարկաներուն:

«Այո՛, կը կրկնեմ շարունակեց, տարօրինակ է, աներեւակա-յելի է, իմ ծոցէս ելած ինչեր ինչեր ու տեսայ: Եւ դեռ որքան բաներ պիտի ելլեն անկից երբ մարդիկ կրկին իմ ակունքիս գիմնն: Կէս էջ լեցնելու համար կաթիլ մը կը բաւէ. իրաւ որ զարմանալի է այս: Բանաստեղծի բոլոր ստեղծագործութիւնները, այնքան կենդանի պատկերներ, ա'յնքան շքեղ տաղաչափութեամբ արտայայտուած քնքուշ զգացումներ, բնութեան գեղեցիկ նկարա-դրութիւններ, ամէն ինչով կը բղխին: Բայց զարմանալին այն է որ ես բնաւ չեմ ճանչնար բնութիւնը, ուրեմն անգիտակից բնազդը կայ իմ մէջս, և կը հաւաստեմ ձեզ որ այս սքանչելիքները ար-

տաղերելու միջոցիս բանի մը վրայ չեմ մտածեր, ահա ինչ որ զարմանալի է :

— Շատ իրաւունք ունիք ընդմիջեց դրիչը, երբ կ'ըսէք թէ բանի մը վրայ չէք մտածեր : Եթէ գոնէ քիչ մը խորհէիք պիտի հասկնայիք որ ձեր դերը մի միայն իմ գաղափարներս արտայայտելու, դանոնք թղթի վրայ գծելու ծառայող հեղուկը հայթայթելն է : Գրիչն է որ կը գրէ սիրելիս : Ժամանակաւ երբ դեռ մեզան չըկար, ո՞ն էր որ կը գրէր, իսկ այժմ ի՞նչ կ'ըսեն մեծ գրագէտի մը համար — վսեմ ու յուզիչ գրիչ մը ունի : Երբէք կաղաւթ մարի խնդիր չըլլար : Բայց ամանի պէս պարաս կ'ըսեն, արդ՝ դուք ալ մեղանի աման մը չէք :

— Է՛հ բարեկամ պատասխանեց կաղամարը, ինձ ըրած անարգանքիդ կը ներեմ, ստահակէ մը աւելի փորձառութիւն չունիք : Արդէն ո՞րքան ատեն է որ դուք լոյս աշխարհ եկած էք : Հաղիւ շարաթ մը և ահա գրեթէ արդէն մաշուած և ասպարէզիդ լրացուցած էք : Դուք պարզ գործիք մըն էք միայն սիրելիս, ձեզ պէս քանիններու արդէն հայթայթած եմ սիրով, իմ սքանչելի հեղուկէս : Ոմանք սագի փետուրներ էին, ուրիշներ անզղիտական գործարաններէ ելած տեսակ տեսակ պողպատէ գրիչներ : Անոնք ամէնքն ալ ինձ ծառայեցին և դեռ ձեզմէ ետք ալ ուրիշներ պիտի ունենամ, այդ բանը ղիս չի նեղեր : Բայց շատ կ'ուզէի դիտնալ թէ ի՞նչ պիտի ելլէ իմ ծոցէս երբ մարդիկ դարձեալ գործածեն ղիս :

Գրիչը իբր պատասխան արհամարհական քերուտութեամբ մը ունեցաւ :

Բանաստեղծը շատ ուշ տուն դարձաւ իրիկունը : Նուագահան դէսն էր, երեւելի ջութակահար մը լսած էր, բոլորովին յուզուած էր տակաւին արուեստագէտին հմայող և անզուգական նուագէն, նուագ՝ որ գիտէր երբեմն թուշուններու անուշ դայլայլին նմանիլ և երբեմն եղևիններու անտառի մէջէն անցնող փոթորկի տպաւորութիւնը գործող ձայներ հանել իր գործիքէն : Յետոյ այնպիսի չեշտեր ունէր որ արտասուք կը խլէր և սիրտ կը ճմլէր : Կարծես ոչ միայն լարերը, այլ լարակալերը, պտտատակները, ջութակի խորը կը հնչէր և կ'արձակէր այդ մեղեդիները : Նուագելու դժուարին հասուածներէն մին էր այդ, բայց արուեստագէտին նուագը այնքան հեշտ, այնքան կատարեալ էր որ ամէն մարդ կը կարծէր թէ այնքանը ինքն ալ կրնար : Աղեղը այնքան ազատ կ'ընթանար որ կարծես ինքնիրեն կը շարժէր, գործիքը կենդանացնող ու հոգւոյն ներշնչումները անոր հաղորդող արուեստագէտը կը մոռցուէր բոլորովին :

Բայց բանաստեղծը չէր մոռնար զայն և ահա իր մտածումները :

« Ի՞նչ յիմարութիւն, եթէ աղեղը կամ ջութակը կարծէին որ

այս երկնային ներդաշնակութիւնները արտադրելու փառքը իրենցն է և եթէ անով հպարտանային :

«Եւ սակայն , մենք մարդիկս , բանաստեղծ , արհեստագէտ , գիտնական , նաւապետ ևն . կը պարծենանք մեր գործերով . մենք գերագոյն տիրոջ ձեռքը գործիքներ ենք միայն որու խորհուրդները կը գործադրենք և որու երկնային շունչը մեզ կ'ոգեւորէ : Անոր միայն փառք :»

Բանաստեղծը ամփոփուեցաւ և գրեց հետեւեալ առակը : «Տէրը և գործիքները»

Երբ հեռացաւ , գրիչը ըսաւ կաղամարին .

— Լաւ ուրեմն , կը յուսամ որ բերաննուդ չափը առիք : Դուք հասկցաք կարծեմ ինչ որ հիմայ գրեցի :

— Այսինքն ինչ որ ես ձեզ գրել տուի , պատասխանեց կաղամարը : Գու չառախօսութիւնդ բաւական ջախջախուեցաւ . մէկ հարուածով ձեր բոլոր լրբութիւններուն վրէժը առի :

— Չար մեղանի աման , պողաց գրիչը բոլոր ուժովը թքնելով :

— Անպէ՛տ գրիչ , պատասխանեց կաղամարը նոյն եղանակով :

Ամէն մէկը կը կարծէր թէ ինքն է յաղթանակողը և այս քաղցր մտածումով քնացան :

Բանաստեղծը չէր քնանար սակայն , պատուհանին կռթնած հիացումով կը դիտէր լուսնոյ գիշերը . նա կը զգար գլխուն մէջ դաղափարներու խուժիլը , ջութակէն հոսող , երբեմնի ձայներու նման որոնցմէ ոմանք նուրբ ու գողտրիկ էին , իսկ միւսները ճոխ ու վսեմ : Իր սիրտը կը թրթռար գերագոյն տիրոջ ներշնչման տակ :

«Անոր միայն փառք» :

Թարգմ. ՍԱԹԵՆԻԿ Տ. ԲԱՐԹՈՂ

Ե Ր Ե Ս Ա Վ Ն Ե Ր

ՊԱՐԻՆ ԴԷՍ

Թերեւս խրոչիք վերնագիրէս , ու համբերութիւնը չունենաք ծայրէ ի ծայր կարգալու այս գրութիւնը , զոր մասնաւոր նպատակով մը կը հրատարակեմ :

Մինչեւ սա տարիքս , դեռ չեմ հանդիպած անանկ աղջկան մը՝ որ արհամարհէ պարը ինծի պէս , ու ինծի չափ :

Ուրեմն կրնաք երեւակայել ա՛յն անակնկալ ուրախութիւնը որ

ճանաչեց հոգիիս հորիզոններուն վրայ, ուրախութիւն՝ զոր զգացի, մէկ բարեկամութիւն քարդը կարդալով: Mlle A. B. (համեստութիւնը չվիրաւորելու համար ամբողջ անունը չսխալի գրեմ) ինծի կը գրէ:

«Իմ ամէնէն գրգռող մանկութենէս ի վեր հակառակութիւն մը սնուցած եմ այն տեսակ մը մարդկային տօնավաճառներուն հանդէպ, զոր քաղաքակրթութիւնը հաճած է պարահանդէս անուանել: Երիտասարդ ազնկան մը կողմէ արտայայտուած այս մտածումը քեզի չա՛տ տարօրինակ թուի թերեւս: Երկար ատենէ ի վեր վարժուած ըլլալով շուրջս զննել, եզրակացուցած եմ որ սա աշխարհիկ հաւաքոյթներէն աւելի անհամ բան չիկայ, հաւաքոյթ՝ որուն մէջ հետզ խօսողները շրթունքնին կը շարժեն միայն քեզի ըսելու համար ա՛յն ջլատիչ անոտաբանութիւնները զորս ուրիշի ալ կը կրկնեն, որուն մէջ քեզ գիտողները, կը քննադատեն, կը խժըժեն քեզի: Ըստ իս սրբան աւելի նախընտրելի, սրբան հանդարտ, սրբան զրօսիչ են ընտանեկան պարզ ու խանդոտ հաւաքումները, բարեկամական և հեշտաւատ, երկար ու օգտակար խօսակցութիւնները, մտերիմներու միջև, և որոնք երբեմն կը վերջանան զուարթ sauterieներով: Կրնայ ըլլալ որ չա՛տ տարօրինակ, չա՛տ զարմանալի գտնես զիս, բայց չէ՞ որ on ne loue que ce qu'on aime... կ'ատեմ պարահանդէսները...»:

Իրաջընէ եղական չէ՞ք գտներ այս գաղափարը, մանաւանդ զարմացումնիդ սահման չսխալի ունենայ, եթէ աւելցնեմ թէ Mlle A. B. սիրելի բարեկամութիւն, որ այս տողերը գրած է ինծի, անա՛նկ միջավայրի մը մէջ կ'ապրի ուր կեանքը, զուարթութիւնը, հաճոյքը ովկիանոսային յորձանուտ մակընթացութիւններու տպաւորութիւնը կ'ընեն մարդուս վրայ:

Հիմա à la mode չէ խաղալը, հիմա եւրոպայի մէջ շատեր չեն խաղար, անոր համար որ démodé եղած է պարը, սակայն նորէն հաւտալս չի գար. հանգիպիլ չա՛տ բարեկեցիկ և չա՛տ երջանիկ ազնկան մը որ պարը կ'ատէ... առաջին անգամն է որ կը լսեմ:

Իրաւ է որ անդրաշխարհային երեւոյթ մը կ'տունէ սրահը, իր լոյսերու բազմերանգ փողփողումներովը, կիսալանջ զգեստաւորումներով պճնուած ձերմակ դրախտահաւերովը, երազային զոյգերու ներդաշնակութեամբը և շատ մը ուրիշ բաներով, սակայն եթէ մոռնէք բո՛ւն նպատակին վրայ անոնց՝ որոնք հե ի հե կը դառնան զիրար ամրապէս գրկած, չա՛տ տխուր ու շատ անբարոյօրէն յուսահատական պիտի գտնէք մարդկային այդ գաւազոր:

Դիմակ, ծպտում, շողիւն, շունչ, ֆիրթ, նայուածք, carnet, վալս, մաշիչ, վերջապէս չարքը այն մեծ répertoireին, որ չի վերջանար, և որ պարահանդէս կը կոչուի:

Աշխարհիս ամէնէն մեծ բարոյախօսէն սկսեալ մինչեւ ամէնէն յետինը անբարոյականներուն կուգան կը միանան այս կէտին վրայ, և տարբեր բառ մը չեն կրնար գտնել որոշադրելու համար պարահանդէս ըսուած խառնաշփոթութեան, ծեղծեքումի, անհաւատարմութեան, խոստումի և տակաւին չա'տ մը ուրիշ բաներու դանգուածը:

Խնդրեմ մի' պնդէք որ անպատճառ դաստիարակութիւնս... կուսաստանի մը մէջ առած եմ, 'օհ', 'չէ', չա'տ պիտի սխալիք, վասնզի կուսաստանէն ելլողները նա'խ ասանկ բաներու վրայ չեն ուղեր խօսիլ, և երկրորդ՝ ձեզի քանի' հատ աղջիկ համբոյս որոնք մարապետանոցէ... շրջանաւարտ ելած են և որոնք մեր սիրելի Ալիիարին չը գիտցածները պիտի սորվեցնէին իրեն, հմուտութեան իրենց բովանդակ պաշարովը:

Ո'վ է ըսեր որ անմեղ ժամանց մը, տղայական խաղ մը, խեղճ բան մըն է պարը. չա'տ աղէկ, եթէ անանկ կ'ընդունիք, ինչո՞ւ ուրեմն ձեր սեռէն մէկուն հետ նո'յն աշխոյժով, նո'յն յափըշտակութիւնով չէք խաղար, ճիշտ ինչպէս պիտի դառնայիք, ճիշտ ինչպէս պիտի ոլորակէիք եթէ ձեր մէջքին փարոյղը, եթէ ձեր քղանցքներուն փաթտուողը օրինակի համար ո' եւ է Տիրան մը կամ Սեղբոս մը ըլլար, — ո'րը որ կը նախընտրէք:

Ես վստահ եմ որ իրաւունք ունիմ, մանաւանդ արդար իրաւունք մը, ինչ որ զիս իմ համոզումներուս մէջ չա'տ աւելի կ'ամբարապնէ, կ'արմատացնէ:

* * *

Մի' ըսէք թէ արդեօք պարին դէմ թրը՞ստ մը կազմակերպել կ'ուզեմ: Այդքան անխեղք կը կարծէք զիս: Վստահ եմ որ Թաւշանճեան ինչ պատասխան որ ստացաւ ալքոլամոլութեան հակառակ, այնքան մըն ալ, նոյնիսկ անոր երեք քառորդն ալ չպիտի ստանայի, եթէ պատահմամբ անանկ հարցում մը ընէի բոլոր ընթերցողներուս:

Ինծի համար ալքոլը ի'նչ առիթներ որ կը գործէ էրիկ մարդոց մարմինին մէջ, նոյն առիթները կը գործէ պարը, տարբեր երեւոյթներով, կնոջ կեանքին մէջ, դանիկա արատաւորելով, պատուազուրկ դարձնելով:

Պա'րը... որքան ալ կ'ատեմ. բայց ի'նչ կ'արժէ իմ այս խորհրդածութիւններս: Ինչո՞ւ այսքան սիրաւ կը հառցնեմ աղաքացանելու համար ճշմարտութիւն մը զոր քողամերկելու, մերկա-

ցընելու պէտք չկայ, քանի որ ամէն մարդ գիտնալով հանդերձ թէ քառոյական բան մը չէ պարը, դարձեալ անձնատուր կ'ըլլայ այդ «մոլեգնոտ, դժոխային տանջանքին» ինչպէս ըսած է Պալլադ:

Բարոյական քարոզելու միտք չունիմ հիմակուհիմա, մաղերս ճերմկնալու չա'տ ատեն կայ տակաւին, սակայն չեմ կրնար համոզուիլ թէ ինչ իրաւունքով վարկեանի մը մէջ զիս ճանչցողին յանձնեմ էութիւնս, որպէս զի հոլի մը պէս դարձնէ զայն, ինչ օրէնքով ձգեմ որ օտարական մը գայ չունչս ծծէ, իրանս գրկէ:

Օհ, կ'աղաչեմ, մի' ըսէք թէ անիրաւ եմ, եթէ կը կարծէք որ կը սխալիմ, չա'տ աղէկ, ան ատեն հաճոյքով պիտի կարդամ ձեռնէ շատերուն պաշտպանողականները:

ՄԱՌԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՆԻՆԻՒՆ ՕՐԱԳԻՐԸ

ՉՈՐԵՔՇԱՐԹԻ

Ֆէմինի'զմ, ֆէմի'նիզմ... ֆէմինիզմը կուգայ կոր, պիտի գայ, գալու վրայ է, եկաւ, կը ճամբորդէ կոր, Ատլանտեանին վրայ է, շոգենաւն է, հոս հասաւ, Իզմիր դնաց: Մեր աղջիկները ֆէմինիսդ եղան, պիտի ըլլան, էրիկ մարդոց հաց չի մնաց, կիները յափշտակեցին, չուկայի բոլոր խանութպանները կին են, ոսկերիչները կին, բժիշկները կին, փաստաբանները կին, սեղանաւորները կին... կին... կին:

Հոգինիդ սիրէք ուրիշ խօսք ըսած ունի՞ք, այն օրէն ի վեր, երբ քանի մը յափրացած կիներ՝ հանգստաւէտ թաւշեայ աթոռները ձգելով փողոց լինկան... Ամերիկայի մէջ:

Ֆէմինի'զմ...:

Բայց քօլեոսան անդամ այնչափ սարսափ չէր տուած էրիկ մարդոց:

Բոլոր մամիկները, բոլոր հայերը, բոլոր մայրերը, բոլոր ամուսինները, բոլոր եղբայրները, հօրեղբայրները, մօրեղբայրները սոսկումով կը գիտեն իրենց ընտանիքին մէջ մեծցած աղջիկ մը որ՝ ֆէմինիսդի հովեր ունի:

Էրիկ մարդոց հաշւոյն նայելով օր պիտի գայ որ՝ եղբայր եւ քոյր առեւտուրի հրապարակին վրայ, իրարու մրցակից հակառակ կորդներ պիտի ըլլան: Դարձեալ այդ մարդոց կարծիքին համեմատ, իրենք խոհանոցին ձեռնճոտ սպասները մաքրելու բարձր կոչումին պիտի արժանանան, ու կիները ապրուստի հոգը պիտի ստանձնեն:

Եւ իրիկունը կրնե՞րը իրենց աշխատութենէն տուն պիտի դառնան այն ատեն երբ... պառսըռներն ու գինետունները ալ մէկը չմնայ :

Անոնց հաշւոյն համեմատ , այսուհետեւ բոլոր գրադէտները կրն ե իմբազրատունները կրնե՞րը լեցուած պիտի ըլլան , մամուլը դարձնող բեռնակիրն ալ կրն պիտի ըլլայ անշուշտ , այրերուն խօսքին նայելով :

Տէ՛ր Աստուած , ինչե՛ր պիտի լսենք տակաւին :

Բայց ձեզի ո՞վ ըսաւ որ կրնե՞րը բեռնակիր , բժիշկ , փաստաբան , երկաթագործ , սեղանաւոր , խանութպան , ոսկերիչ , ատաղձագործ ըլլալու փափաքէն կը տառապին :

Կրնե՞րը այնքան անխելք են որ , առտուընէ մինչեւ իրիկուն հեւ ի հեւ վաղվատեն , կենդանիի պէս քրանին , հայհոյեն , պօռան , կանչուրուտան , ծխեն , մաշած կօշիկներ հագնին , դետինը թքնեն կոշտութեամբ ու անօթի սպասեն որ իրիկուն ըլլայ , տուն երթան ու իրենց պարոն տանտիկին ամուսինին եփած համեղ կերակուրները ճաշակեն... :

Ըհ... որչա՞փ անիմաստ է բոլոր ատոնք կնոջ վերագրելը : Պարապ սեղը ըսուած չէ որ կնոջ հոգեբանութիւնը չեն հասկցած տակաւին , ու չի պիտի ալ հասկնան :

Կնոջ՝ դէպի աշխատութեան ձգտիլը , պարզապէս սիրուն ըսպառնալիք մըն է էրիկ մարդոց անիրաւութիւններուն նկատմամբ :

Այս սպառնալիքը այնքան չեղտուած է որ՝ երբ կին մը իր ամուսնոյն ըսէ .

— Դիւարկ մը առ ինծի ,

— Ի՞նչ պիտի ընես , երբ հաս ունիս արդէն ,

— Պիտի առնե՞ս... :

— Չէ՛ , ստակ չունիմ ,

— Չունի՞ս , չատ աղէկ , ես ալ ֆէմինիզմի կը հետեւիմ , խօսքը տակաւին կնոջ բերնէն չեւած՝ ամուսինը ահուդողով կը պատասխանէ .

— Կ'առնեմ , եկող շաբթու կը վճարեմ ստակը :

Ասկէ աւելի հրաշագործ միջոց... կարելի չէ՞ր գտնել :

Այսօր երիտասարդները չուտ կ'ամուսնանան՝ վախճալով որ աղջիկները ֆէմինիստ կ'ըլլան ու իրենց կարեւորութիւն տուող չըլլար :

Եթէ այդպէս չըլլար , կը հաւտա՞ք որ Իգմիրցիները մէկ շաբաթուան մէջ տանըինը , քսան հարսնիք կատարէին :

Այսօր ամուսինները իրենց կրնե՞րուն բոլոր քմայքները կը կատաքեն անթերի , բոլոր եղբայրները իրենց քոյրերուն կը հնազանդին միմիայն ֆէմինիզմի վախէն մտրակուած :

Ու, տակաւին այրերը կը խորհին որ գերազանց առաւելութիւններ, մտքի զօրաւոր կարողութիւններ ունին կնոջմէն:

Խեղճերը...:

Կինը իր մասցիութեամբ, մէկ ոտու մով իր զրկանքներուն լուծէն ազատեց ինքզինքը:

Ասկէ, տասը քսան տարի առաջ հազար պաղատանքներով կրնար իր փափաքած արդու զարդը ունենալ, մինչ այսօր...:

— Կ'ուզես նէ առ...:

Եւ ո՞ր ամուսինն է որ պիտի համարձակի մերժել:

Սակայն, այս երեւակայական վախը, ֆէմինիզմի երկիւղը գոյութիւն չպիտի ունենար հիմակ, եթէ այր մարդիկ սկիզբէն ընդդիմութիւն չցուցնէին:

Կնոջ հոգն է հատեր որ դժուարութեանց մէջ մտնայ. քանի որ կ'արգելին՝ ան ալ արգելուած պտուղէն ուտելու հաճոյքը կ'ուզէ վայելել: Քարուս:

Մարդիկ եթէ կ'ուզեն աշխատութեանց ասպարէզին վրայ կնոջ մրցակցութենէ ազատիլ, պզտիկ հաշուով, սանկ հինգ հարիւր ոսկիի ամսաթոշակ մը, փառաւոր կառք մը, էն քիչը տասը հատ ծառայ թո՛ղ դնեն կնոջ տրամադրութեան ներքեւ, անկէ անդին, աշխարհիս բոլոր արուեստները՝ ամբողջ օսկեհանքերով մէկտեղ, առնոր ոտքերուն առջեւ եթէ դնէք ձրիաբար՝ ակնարկ մը անգամ չի նետեր անոնց վրայ, կը վստահեցնեմ զձեզ:

Ալ, այնուհետեւ մեր Մալկարացի բանաստեղծն ալ կրնայ հանգիստ ըլլալ որ, կիները խիստ պչրանքով մը խմբադրական դրախտին դուռները չեն գոցեր իրենց երեսին:

«Միմիայն կիներէ խմբադրուած կիներու յատուկ հանդէս», ահա Յարութիւնեանին սրտին ցաւը:

Երկաթագործներու, սեղանաւորներու, բժիշկներու, բեռնակիրներու մոմտուքը չէր բաւեր կարծես թէ, Յարութիւնեանն ալ Մալկարայէն միեւնոյն կոտտանքը կ'ունենայ:

Կոտտանք մը որ ամէն անգամ կ'արխիւոտի, երբ կը խորհի որ՝ կիները սենեակի մը մէջ որուն պատուհանները ծածկուած են թաւ վարագոյրներով, կը գրեն, կը խօսին, կը խմբագրեն առանց իրեն:

Ու, այս գրող կիները bas-bleuներ են: Bas-bleu? բայց երբէն ի վեր կին գրողներ bas-bleu կ'անուանէք աղնիւ գրագէտ, ըստ մը որուն քով ի զուր յոգններ էիք կապոյտ-գուլպաներ բացատրութիւնը դնելու:

Կը յուսայի որ արեւը խաւարէր, լուսինը չերեար... ամպոտ գիւերները, երկիրը դառնար ոտքերուս տակ, կը սպասէի

որ Մալխաս ելլեր կնոջական գրականութեան չհաւնէր, սակայն կ'երգնում որ ձեզմէ չէի սպասէր առանկ աղնուութիւն մը:

Դուք, որ միայն կ'ին-պարկէն ձեր ներշնչումները ստացած էք, ու կամացուկ մը, մէկը չի լսեր, խոստովանեցէք որ ձեր համբաւին մէկ մասը անոր կը պարտիք:

Եւ bas-bleu անուանել ներշնչման շատուածճճին, ըսէ՛ք թէ բանաստեղծի վայելուչ galanterie չէ ըրածնիդ:

Կ'իները ա՛հն ձեռնարկներու մէջ, մասնաւորաբար մենք՝ Մա-դիկի խմբագրուհիներս բաւական սիրուն խօսքեր լսեցինք խմբագրական կեանքը սկսելէ ի վեր:

Սակայն ամէն մարդու պէս մենք ալ մեր համեստ սկզբունքը ունինք, այսինքն քիչ մը խուլ ըլլալ. գէշ բան չէ՛, անանկ չէ՞:

Եթէ ամէն մարդ իր ետեւէն ըսուած ամէն խօսքերու կարեւորութիւն տար...: Վստահ եմ որ դուք ալ շատ բան չսեղու կը զարնէք:

Bab-bleuներէն ետք, պէրագեղ սոմֆնօներու վրայ կը խօսիք:

Բայց մենք սոմֆնօ չենք հագնիր Պօլսոյ մէջ՝ բացի Բարեկենդանի օրերէն: Կը կատկածիմ... արդեօք Մալկարացի գեղուհիները սոմֆնօ կը հագնին ամէն օր:

Տարօրինակը հոն է որ կնոջական էն պզտիկ ձեռնարկին մէջ իսկ Ֆէմինիզմի ձգտումներ տեսնել կը կարծեն: Մեր նպատակին մէջ, երբեք առանձնութիւն չկայ, Frondeի դրութեամբ: Մեր բոլոր դրաշարները, բոլոր ցրուիչները, դործակալներէն շատեր էրիկ մարդիկ են, ու բացառիկ թիւերն ալ միմիայն արական գրականութեամբ զարդարուած, չեշտելու համար պարագայ մը զոր շատեր՝ չտեսնել կը ձեւացնեն:

Բնաւ Ֆէմինիստ մը չեմ ու մինչեւ կեանքիս վերջին վայրկեանը ըլլալու նպատակ չունիմ, այնքան անհեթեթ է, սակայն կը սիրեմ որ կ'իներն ալ իրենց թերթը ունենան, թերթ մը, ուր՝ ի՛նչ գիտնամ, աւելի փափուկ, աւելի անկեղծ, կանացի շնորհ մը կայ վերջապէս:

Կնոջական թերթին մէջ առաւելութիւն մըն ալ կայ որ, անոր աշխատակցուհիները բնաւ քինախնդրութիւն, երբեք պզտիկ հաշիւներ չունին իրարու նկատմամբ:

Կ'իները կը գրեն, որովհետեւ կը սիրեն գրականութիւնը, որորովհետեւ գեղարուեստը աւելի մօտիկ է կնոջական զգացումներուն, ինչպէս... բանաստեղծին որ bas-bleu կ'անուանէ զանոնք:

ԿԻՆԵՐԸ Ա. ՊՕԼՍՈՅ ՄԷՋ

Բ Ա Յ Ն Ա Մ Ա Կ

ՕՐ. Վ. ՄԵՐԱՄԷԹՃԵԱՆԻՆ

Ջարմանալի անակնկալ մը եղաւ Մադիկի թիւերէն մէկուն մէջ Ձեր ինծի ուղղած գրութիւնը, որով կը քննադատէիք զիս՝ դաւառացի կիներուն ընթերցասիրութեան մասին դրածներս չափազանց վառ գոյներով նկարագրուած գտնելով. բայց սիրելիս, եթէ չափազանցուած բան մը կայ մէջտեղ, ան ալ ձեր գրութիւնն է, որով պատգամներ կ'արձակէք աջ ու ձախ, առանց շրջահայեցութեան:

Եթէ դաւառի իդական սեւին նկատմամբ զիս բարեացակամ կը դռնէք, դուք ալ ընդհակառակը ծայրայեղութեան կ'երթաք, չափազանց և անհաշիւ կերպով քննադատելով, ձաղկելով, արհամարհելով զայն:

Բայց կատակը մէկզի թողունք և լրջօրէն խօսինք: Մեծ անխոհեմութիւն կը գործէք յայտարարելով թէ՝ պարզ հայերէն մը անգամ խօսիլ չենք գիտեր եղեր: Ո՞ր դարու մէջ ենք սիրելիս, շուրջերնիդ ակնարկ մը պտտցուցէք թէ տասնըհինգէն սկսեալ երեսունըհինգ տարու ո՞ր կիներն ու աղջիկն է որ հայերէն խօսիլ չի գիտեր: Ամէնքն ալ քիչ շատ լրագիր կը կարդան և բոլորովին անտեղեակ չեն անցած դարձածին, բայց լնդերը կը տարբերի, եթէ կ'ուզէք որ գրական խնդիրներու վրայ վիճաբանին, կարծիքներ փոխանակեն, Մարտէլ Բրէվօի և Պուրթէի վերջին վէպերը կարդան կամ գիտնան թէ Գոքլէն կը պատրաստուի Էտմոն Բոսթանին վերջին թատերախաղը ներկայացնելու: Այս բաները դաւառի մէջ չեն գտնուիր: Դուք եթէ մտաւորական այս դարգացումը կը պահանջէք, դացէք վնասել զայն գրական սալոններու մէջ և ոչ թէ Գըյըկի անկիւնը: Մեզի համար կը բաւէ մաքուր հայերէն խօսիլ, կարդացածնիս հասկնալ, և սուանց տառախալի երկուսող բան չարագրել:

Արդէն իմ կարծիքովս ընթերցումը բնաւ օգուտ մը և կարեւորութիւն չունի, երբ ընթերցողը չաշխատիր անկէ օգտուիլ, ազնուացնելով իր սիրտը, բարձրացնելով զազափարները և կրթելով միտքը: Ինչի՞ կը ծառայէ օրուան ամէն խնդիրներուն տեղեակ ըլլալ, լրագրական ամէն յօդուած՝ կարգալ, եթէ անոնց ծանօթութիւնը մեր ձեռքը աղբակ մը պիտի ըլլայ արհամարհելու և վիրաւորելու այդ նիւթերուն օտար մնացողները, եթէ մեզ աւելի յա-

ւանհոտ սլիտի հանդիսացնէ և ինքզինքնիս չհաշտարհիկ արարած-
ներ կարծելու. սլիտի ծառայէ : Թէև շատ փորձառութիւն չունիմ,
բայց կարծեմ թէ հախամեծար է ընտ. չը կարգալ և պարզ, հա-
մեառ ըլլալ քան թէ քիչ մը պաշարով ուսիլ, փքանալ : Իրական
ուսման և դատարարակութեան անշաժան բնկերն է պարզութիւնը
և խոնարհութիւնը : Հոն տր կը ստկսին այս յատկութիւնները՝ կը
յայտնուի թէ ստացուած կրթութիւնը ջնարակ մըն է, առաջին
առթիւ. թափուելու. որամնայի :

Եւ յետոյ աշխիւ զգացումներ ներշնչելու պաշտօնը բոլորովին
զարդնելու վրայ մի՛ բռնատ որէք : Կաւ գիտցէք թէ առաջին
զարդը տունն է :

Գալով արդու-զարդի մասին զրոծներնուդ, այս անգամ թէև
ձեր մասը վէրքին վրայ գրած էք, հոգ ալ կը սխալիք նորէն, ձեր
զրոծները մասնուարկով միայն էտրնէի գեղեցիկ սխալ վրայ :
Ասելի ճիշդ խօսած սլիտի ըլլայիք եթէ «ընդհանուր հայ կենտրոն
քովն է որ ճաշակը կը պահի» բռնէք : Ինչպէս քննադատել միայն
գաւառի մը անկիւնը՝ ճաշակի չգոյութիւնը, երբ լրագիրներու մէջ
ամէն օր բողբոսութեան կը գնեն հայտ հին և բողբոսի կենտրոն
հետ և տա եղբակացութեան կը յանդին թէ հայտ հին բողբոս-
մամբ իր օտարազգի սեռակիցներուն, անճաշակ է, անհրապօր է,
աղէկ է : Ասիկա մեզի հաճելի քննելիման մը չէ թէև, բայց սո-
ստանկ է, բարկանալու, ընդվելու, վրիժելու չի դար, չենք կըր-
նար պարծենալ թէ ճաշակի մէջմէկ նմոյշներ ենք, բայց եթէ ու-
ղենք մեր ձեռքն է աւելի նրբանալ, աւելի պարզ, ձեւաւոր, մեր
հասակին, կազմուածքին գոյնին և մանաւանդ քոսակին համեմատ
հազուիլ, քիչ ծախքով պարզ բայց ճաշակաւոր և սիրուն ըլլալ,
տհա զաղանիքը ֆրանսուհիներուն, որոնք ամենապարզ մուշկնիւն-
րով շատ անգամ եթերային արարածներ կը դառնան չնորհիւ իրենց
ճաշակին :

Ուրիշներու թերութիւնները տեսնել տակի գլուխն բան չը
կայ, բայց դանոնք մասնատելէ առաջ՝ որո՞ժարանել, մեր սրտին
անաշառ մէկ քննութիւն բնիկ պէտք է, որ չըլլայ թէ անոնց մէկ
նշոյլը մեր վրայ ալ գտնուի :

Այս խնդիրը վախուած կը նկատեմ այլ ևս, որովհետև վիճա-
բանութեան ոգիէն մղուած չէ որ կը գրեմ այս պատասխանը,
այլ պարտք մը կատարած ըլլալու հաճար, քանի որ ևս պատճառ
եղայ խնդրին :

Ա. Պօլիս

ԷԼՁԱ

ՏԻԿԻՆ ԵՕՍԷ ԱՄԻՐԵԱՆ

(Ծնած՝ Բարիզ, 12 Մարտ 1881)

Ֆրանսայի սոսանը մեծ խանդով ողջունեց այս մտերու փայ-
լուն յաջողութիւնը Բարիզցի Տիկ. Եօսէ Ամիրեանի, որ Ֆեռիւնայի
նման զժողովրդին թերթի մը կողմէ բացուած մրցումի մը մէջ
յաջողելով՝ ստացաւ իրր նուէր 1000 ֆրանք:

Տիկին Ամիրեան ճարտար երաժշտուհի մըն է, որ Էջմիածին
գտնուած աստն, Հայ եկեղեցիին կրօնական երգեցողութիւններէն

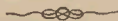
ներշնչուած , ծնունդ տուաւ հրաշալի հուազահատուածի մը , որ բո-
լորովին արեւելեան ու խնկարոյր միաթիքակահու-թեամբ հիւսուած
կը պատկերէ տոհմային թախծոս և փափուկ շունչով երակուած
հոգին :

Իր մէկ քանի նմանօրինակ երկատիրութիւնները , ինչպէս , Պա-
րիկի մասնէրը , Գիշերային սիւսը , Պզտիկ Միլիառասէրը , ևն . , իր
քսանըջորս զարուհներուն մէջէն սաղանդի երջանիկ արշալոյս մը
կ'արտայայտեն , և իր սիրուած արուեստագէտի բարձր անունը նոր
փայլ մը կ'աւելցնէ մեր սեւին արուեստանուէր դասուն վրայ :

Մեր Հնորհաւորութիւնները կը մատուցանենք այս առթիւ հա-
մակրելի արուեստագիտուհիին :

ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ՊԵՏՔ Է ԱՄՈՒՍՆԱՆԱԼ

Ա. Ռ. Ա. Զ. Ի. Ն. Մ. Ա. Ս.

ԿԻՆ ԱՌՆԵԼՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Գ Լ ՈՒ Ի Ա Ռ Ա Զ Ի Ն

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԴԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հեղինակ ԲՕԼ ՄԱՆԹԷԿԱՅՅԱ.

Մարդարանորեան ուսուցիչ եւ անգլալեզու իտալիոյ ծերակոյցիկ

Մարդ , ճարտար հակասող մը , գետնաքարէ որդ մը կը նկատէ
ինքզինքը , բայց միեւնոյն ատեն Աստուծոյ որդի ըլլալուն հաւատքը
կը անուշանէ . պարկեշտօրէն կը հագուի սակացն կը պարծենայ՝ կա-
րելի եղածին չափ : Այնքան աւելի գուռը կը դառնայ ո՛րքան խո-
նարձի , ա՛յնքան աւելի ետատէր կ'ըլլայ ո՛րքան բարձրաձայն հռչակէ
իր վեհանձնութիւնը : Տեսականօրէն՝ անկաշկանդութեան սիրահար
է , բայց գործնականին մէջ ափսոսելի չէ :

Առ այժմ կ'ուզեմ այդ միտամոլութեամբ միայն զբաղիլ : Մարդ
ամուսնութեան մէջ գերիվեր կը գտնէ անկաշկանդու-
թիւնը : Այսօր կ'որոնցուցած է երկրային գրախորդ՝ սա պատճառաւ
որ չէ կրցած տանիլ աստուածային արդեւորի մը լուծը , արիւնով

ուողած է հողը՝ անկաշկանդ քաղաքացիին չոր հացը նախընտրելուն համար սարուկին ոսկեզօծ կապանքներէն: Այդ զգացումով սողորտած՝ յիշատակարաններ կանգնած է ի պատիւ Արարթաքունի, Պալլիլայի, Կարիպալաի, Ուաշինկթընի. ու ժամանակ անցնելէ յետոյ, երբ մարդ մուգաւ հին մարդոց յիշատականները, անոնց տեղ դրաւ ուրիշներ: Ինչո՞ւ անմեղ ու հաճելի զբաղում մը չփնտրուէր, ուտելէ, պատկելէ ու սիրելէ յետոյ:

Թիւերը իրաւունք ունին առաջին տեղը զբաղելու, զորս մարդիկ ստեղծած են իրենց զործածութեան համար:

Աշխարհի ստեղծագործութեան ասան Աստուած բոլորովին մուգած է թիւերը ստեղծել, բայց մարդիկ սրբազրած են արարչագործութեան այդ կէտը: Աստուած չէր հաշուած երկնքի լուսատուներուն թիւը, ծովուն կաթիլները, ծառերուն տերեւները, երկրի վրայ գտնուող միջատները, վերը՝ անհուն, վարը՝ անհուն: Անհաշուելին ու անչափելին՝ ամէնուրեք:

Բայց մարդիկ զարմանած են Արարչին այդ մուսացումը, ամէն բանի մէջ թիւեր գնելով. մարդիկ իրենց համար տէրեր ստեղծած են թէ՛ կենդանի և թէ՛ մեռեալ բաներու մէջ. թոյլ կուտան որ անոնք բանանան կեանքի աւօրեայ և զեռնաքարչ իրողութեանց վրայ, ինչպէս նաև մարդկային պատմութեան ու իմաստասիրական դասնանքներու ամէն մէկ էջին վրայ: Ինչո՞ւ ամէն ոք չընդվզիր թիւերու այդ ճնշումին դէմ:

Quien sabe?

Ո՞վ պիտի ուզէ գնել 11 կամ 13 հաւկիթ:

Ոչ ոք, որովհետեւ 10 և 12 թիւերը մարդոց սրբելի ճնշողներն են:

Ո՞վ իր տղուն կուտայ 9 կամ 99 ֆրանք:

Ոչ ոք, որովհետեւ 10 թիւը փոքր ճնշող մըն է, իսկ 100ը աւելի ահարկու:

Ո՞վ չէ ջախջախուած 1000, 10,000 թիւերու ծանրութեան տակ. լեզուի կամ ընթացիկ կեանքի մէջ ո՞վ չէ կրած միլիոնին ճնշման լուծը:

Ու զարեւրը, որոնք նշանապէս թուական րադասութիւններ են, պատմութեան ընթացքին մէջ ո՞րքան տեսութիւններու յիշատակը կ'արթնցնեն. ո՞րքան կեղծ միլիոնութիւններ արձանագրուած են պատմութեան տարեգրութեանց մէջ, և քանի քանի խլրտումներու պատճառ եղած են մի միայն թիւերու զօրութեամբ:

Քանի մը տարիէ ի վեր՝ մարդկային մտածումին համար շատ նուաւորացուցիչ տեսարանի մը հանդէպ կը դառնուինք. մահր թուաբանական առնակերպ ցայգադեւին (incube), այսինքն ԺԹ. զարը տեղի կուտայ ի դարու:

Մէկ քանի տարի հաղիւ մնացած է, որպէս զի թուական այդ մեծ աղէտը պատահի: Ո՞վ գիտէ ի՞նչ քան զրքեր պիտի յօրինուին մեռնող դարուն վրայ, ի՞նչ զխտական դուշակութիւններ պիտի կատարուին նորածին դարուն վրայ, իմաստասիրութեան ու մեկանի սրբան հեղեղներ պիտի թափուին 19 թիւին՝ 20ի փոխուելուն առթիւ:

Սակայն դարերը գոյութիւն ունին թուղթի վրայ միայն. մարդիկ ստեղծելէ յետոյ զանոնք, պարտքերնին կատարած համարելով՝ կը ծիծաղին խեղճ վայրենիներուն վրայ, որոնք փայտի կամ քարի կտորէ մը Աստուած կը չինեն, և զողորմուն, անոր առջեւ կ'երկրպագեն, ու մարդիկ կը զոգան թիւերու առջեւ: — Ասոնք ալ մտածման կուռքեր, ի պէտս մարդոց յօրինուած են, աշխարհային սովորոյթներու համապատասխան, և առնչակից մտաւորական տխրեցնողութեան հետ:

Ըստ իս, երբ ինքզինքս կը քննեմ, ուրիշ բան չեմ տեսներ, եթէ ոչ իրերու և ժամանակի անհուն շարունակութիւն մը, բայց բնու չեմ վախճար թիւերու այդ դաւադրութենէն, որոնք թրղթախաղի պէս կը զուարճայնեն, իրենց արժէքէն աւելի մեծ զընահատումի մը չարժանանալով. խեղճ նշանն է աւելի խեղճ բանի մը:

Օրհասական դարը, դարավերջիկ և այս կարգի զգայացունց բացատրութիւններ, որոնք շատ բան բաւ կ'ուզեն, որովհետեւ բան մը չեն նշանակեր, այդ տեսակ բացառանջութիւններ, որոնք պերճախօս չեղող մարդոց պերճախօսութիւնը կը ձեւայնեն, բնաւ չեն կրնար յուզել զիս: Երբ ետիս կը նայիմ՝ երեկը կը տեսնեմ, չուրջս կը նայիմ՝ այսօրը կը տեսնեմ, առջեւս կը նայիմ՝ վաղը կը տեսնեմ, լինելութեան երեք եղանակներ, որոնք թիւ չունին և երբեք չպիտի ունենան, որովհետեւ անընդհատ իրարու պիտի յաջորդեն, մարդոց ուղեւորութեան մեծ հանգրուաններուն հետեւելով, ո՛չ թէ դարերու ամաթիւերուն աջակցութեամբ, ալ վշտի մը բնկերակցութեամբ, որ յոյս մը և հաւատք մը պիտի դառնայ ու մուսնական կեանքի մէջ, սարս՝ դարձեալ վիշտի, յոյսի ու հաւատքի փոխուելուն համար, և ստիկա՝ անընդհատ կերպով:

Այս ամէնը զրքիս առաջին էջերուն մէջ արձանագրեցի, իրապէս հաստատելու համար թէ անոնք որ պիտի փորձեն արդի ընկերութեան մէջ նկարել ամուսնութեան շրջադէրը, պարտին տկանջ չկախել մեռնող դարերուն, տարավերջերուն և ծիծաղա շարժող այն բոլոր բացատրութիւններուն, որոնք փոխ աւանդած հեւտորութիւնէ ու զգայապաշտութենէ՝ թիւերու վրայ հիմնուած են:

— Ատած եմ, կ'ատեմ և կեանքիս մինչեւ վերջին շունջը պիտի պտեմ թիւերու բանեցուցած ճնշումը:

Ու չուրջս զխտելով կ'ըսեմ. մարդիկ այսօր սապէս կ'ամուսնանան և ո'չ այլապէս, որովհետեւ երէկի զաւակն են՝ ուրիշ սերած է այսօրը. յետոյ գէպի առաջ նայելով՝ կը յուսամ թէ վաղը երէկուքն է լաւ պիտի ըլլայ ամուսնական տեսակէտով: Ու իմ կարգիս, փորձառութեանս և կատարած ուսումնասիրութիւններուս շնորհիւ լուսարանելով միտքս, գրչի միջոցաւ կը ջանամ որ այդ լաւագոյնը աւելի կանուխ իրագործուի և նուազ յոգնեցուցիչ կերպով. «արագօրէն ապահով կերպով ու երջանկօրէն» ի'նչպէս կ'ըսէր Սէլս:

* * *

Մարդկային ցեղի յարասեւութեան տեսակէտով՝ էրիկ մարդուն և կնոջ սեռային յարաբերութեան բազմազան ու այլազան ձեւերուն մէջ ամէնէն նուազ յոռին ամուսնութիւնն է, գէթ արդի ընկերութեան համար: Անխիտ արդիւնքն է ամբողջ դարերու պատմական բարեկշիւութիւն, զգայական, բարոյական, կրօնական, օրէնսդրական տարրերուն, որոնք իրարու հետ պայքար մղած են դարերու մէջէն:

Առաջ տեսեանդութեան հեռուոր առհաւութիւններ, ներշնչուած մարդերու նուիրական խօսքերը, արծաթասիրութիւնը, սիրային հովափուսները և սրտի դիւցազնութիւնները, ատոնցմէ իւրաքանչիւրը բնորոշ տարր մը բերած դրած է ամուսնական սեռային վրայ: Բայց ամուսնական խորհուրդը կատարուելէ առաջ, երբ երէցը իր խունկին ծուխը դեռ չէ զրկած գէպի երկինք, մարդը կը հասնի ժողովուն, ու հաստատական շեշտով մը կ'ըսէ.

«Այս ամէնը իմ ինչքս է: Ե՛ս եմ միակ երէցը այս ծէսին, միակ պաշտօնեան՝ այս կրօնքին»:

Ու իր մազոտ թաթերով աստուածայինը մարդկայինին խառնելով, ձեռքը խորանին վրայ կը դնէ և քառս մը կը ձեռացնէ ամէնէն այլազան, ամէնէն բարձր, ամէնէն գծուծ, ամէնէն վսեմ և ամէնէն դովելի բաներէն. այդ քառսն է ամուսնութիւնը:

Պայմանագրութեամբ խոտտացուած այդ սէրը անիծել՝ անօգուտ է, զայն ջնջելը՝ անկարելի, անոր տեղ դնել լաւագոյն բան մը՝ անհեթեթ, գէթ առ այժմ: Հեռեւաբար կը մնայ զայն ընդունիլ, իբր ամէնէն նուազ յոռին սեռային միութեանց մէջ, յամբօրէն, խոհմութեամբ և իմաստութեամբ բարեօրելով զայն, սապէս.

Երկու կողմերու անկաշխանդ ընտրութեամբ, եւ քանականութեան անաշխարհութեամբ:

Ամուսնաշրջանութեամբ:

* * *

Ո՛հ ջոջը, ո՛չ աղքատը պէտք չունին այս գրքին: Առաջինը առնէն տեղի գէշ կ'առնանանայ, առանց սիրայ եւ ամուսնութեան, յաջորդականութեամբ նիստոմենք աչքի տեսնուող:

Նոյն պաշտօնը, յետոյ ընտանիքը: Իրաւ է որ ջոջը պիտի կրնայ Բանսէմիի վէրսիւսին դիւրանալու: Նա կուզենայ զոճանալ հեշտիւ, պիտի կրնայ նոյն օգտուիլ միշտի դարս: յետոյ ամենէն ծողրաշարժ առանձնաշնորհներէն մէկէն օգտուիլ, այն է ձախաձեռնեայ տնտեսութիւն կնքել (իրմէ ստորագաս կնոջ մը հետ):

Աղքատ դասակարգի մարդը, տեղի բարեգործ, կրնայ ուղած կինը առնել, եւ իր ընտրութեան մէջ միայն լուսաւանդ առնէն անոնց խորհուրդներովը, որոնք շատ սիրած ու շատ մեղանշած են. թայց աղքատը գիրք չի կարդար, որովհետեւ ուղ կն գիրքերը, եւ եթէ երբեք անդրադէտ դասակարգին ալ չվերարբերի, դարձեալ ժամանակն է որ իրեն կը պակսի, ամենալոյս ապրուստի հոգը ունենալուն պատճառաւ:

Հետեւարար, այս գիրքը չեմ գրեր ո՛չ ջոջին եւ ո՛չ ալ կարօտ մարդուն համար, այլ մարդկային ամբօխին համար, որ կ'ապրի ու կը վճայ արդի ընկերութեան երկու բեռներուն մըջեւ եւ որ կը կազմէ ցեղի մը համարիտ ջիւղը:

Թարգմ.

(Շարունակելի)

ՄԱԹԻՍ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵՆԱՅԻՐ

ԿՕՂՏԷՆՊԵՐԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԻՍԸ

Համակրելի ջութակահար Պ. Իզ. Կօլաէնպէրկ, յառաջիկայ Կիրակի, 26 Փետրվար, նուագահանդէս մը պիտի սարքէ Թեթնիսիայի սրահներուն մէջ, ուր իրենց կարողութեան եւ յաջողութեան ապացոյցը պիտի տան, ջութակի այս տաղանդաւոր ու երիտաւարը ուսուցչին բաղձաթիւ աշակերտներն ու աշակերտուհիները, շնորհալի մասնակցութեամբ Օր. Ռ. Կօլաէնպէրկի եւ Պ. Ս. Կօլաէնպէրկի:

Այս նուագահանդէսը, իր փայլուն եւ յաջող նախընթացները ունեցած ըլլալով, ապահովաբար այս կիրակի օրուան ալ պիտի արժանանայ ջերմաբլին գոհունակութեանը ամեն անոնց, որոնք իրենց գեղարուեստական ճաշակը գոհացնելու համար պիտի գիտնեն Թեթնիսիա, բարեգործական նպատու մըն ալ ըրած ըլլալու հաճոյքը ունենալով:

Նուագահանդէսէն վերջ պարահանդէս մըն ալ տեղի պիտի ունենայ բոլոր ներկաներուն մասնակցութեամբ:

Տոմարակին գլխերը: Այրերուն համար 20 զրշ., կանանց համար 10 զրշ., դպրոցականներու համար 5 զրշ.:

ԱՇԽԱՐՀԱՐԱՐ ՆԱՐԵԼԻ

Մեծ-Պահքի օրերուն համար մանաւանդ, ջերմապէս կը յանձնարարենք մեր ազնիւ ընթերցողներուն, և չնորձալի ընթերցողներուն, Ս. Գրիգոր Նարեկացիի այս ղեղեցիկ մատենանը որ խիստ ժողովրդական և հասկնալի յեղուով մը աշխարհաբարի վերածած է Քաւիւր: Կը ծախուի Մանգոլմէի Խմբագրատունը, մէկ արծաթ մէճիւր գինով: Գաւառներէ բոսթի ծախք չի պահանջուիր, իսկ արտասահմանի համար ֆր. 4.50.

ԱՇԽԱՐՀԱՐԱՐ ՇԱՐԱԿԱՆ

Ոչ նուազ հաջեկան հաճոյք մըն է անշուշտ Հայ եկեղեցւոյ Շարականներուն և Արեւազալներուն հասկացողութեամբ ընթերցումը, Մեծ-Պահքի այս օրերուն, երբ առաւել քան երբեք բարեպաշտական զգացումներով կը ղեզոււածէն քրիստոնեայ: Երոտանդ Տէր-Անդրեասեան խնամուած աշխարհաբարի մը վերածած է այս շարականները, երկու հատորի մէջ ամփոփելով իր աշխատասիրութիւնը: Ա. Հատորին գինն է 2½, Բ. հատորին գինն է 5, և երկու հատորը մէկէն 7½ զրոյ: Արտասահմանի համար 2 ֆր. գաւառներու համար 3 զրույ: Կը ծախուի Մանգոլմէի Խմբագրատունը:

Յաւօք կը ծանուցանենք թէ Նիկողոսեան վարժարանի հիմնադիր-Տնօրէն Յակոբ Էֆ. Նիկողոսեան դժբաղդութիւնն ունեցաւ կորսնցնելու իր մայրը

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ Գ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

որուն յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Կիրակի օր, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ: Նիկողոսեան ընտանիքին համակիր բաղմաթիւ անձնաւորութիւններ փութացած էին ներկայ դառնիլ մեռելական հանգէսին, որուն նախադասեց Բերայի քարոզիչ Տ. Հմայեակ Սրբազան, իր շուրջն ունենալով վարդապետներ ու քահանաներ: Արարողութիւններէն յետոյ հանդուցեալ Տիկնոջ դագաղը փոխադրուեցաւ Շիշլիի Աղգ. Գերեզմանատունը:

* * Նիկողոսեան վարժարանին ազնիւ ունեւոր ու սանուհիները իրենց սիրելի Տեսչին մօր Այրի Տիկին Մարիամ Գ. Նիկողոսեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպտակի, Աղգ. Հիւանդանոցին համար 231½ զրույ զրկած ըլլալով մեզ՝ կը խնդրենք Պատ. Հոգաբարձութենէն որ հաճի ընկալազրուով մը գանձել այս գումարը Խմբագրատունէս:

Անկարելի է որ ընտանիք մը առանց կարի մեքենայի մնայ, բայց էական կէտն է լաւ մեքենայ մը ունենալ, որովհետեւ լաւ մեքենայ մը անթիւ եւ անհամար ծառայութիւններ կը մատուցանէ, մինչդեռ գէշ տեսակէ մեքենայ մը անվերջ դժգոհութեանց եւ տաղառուկի աղբիւր մըն է:

Բոլոր աշխարհ զիտէ թէ՛

Ս Ի Ն Կ Ե Ր

Հայրայրիջ ԿԱՅՍ. ՊԱԼԱՏԱՆ The Singer Manufacturing Co
մեքենան լաւագոյնն է. սոյն մեքենան ամէնէն աւելի կատարելա-
գործուածը, հաստատունը եւ զիւրագործածելին ըլլալուն՝ բո-
վանդակ աշխարհի մէջ՝ ամէն ոք Սինկերի մեքենաները կը գնէ:

Ձեռքի, ոտքի, ու ոտքի եւ ձեռքի միանգամայն

մեքենաներ կը գտնուին:

ՍԻՆԿԵՐԻ մեքենաները կը ծախուին մի միայն Սինկեր Ընկերութեան
վաճառատանց մէջ՝

ԲԵՐԱ.	{ 1. Մեծ փողոց, Պօն Մառչէի դէմ, Թ. 343 և 343 կրկին.
	{ 2. Մեծ փողոց, Կալաթա Սէրայի Լիսէին դէմ.
ԿԱԼԱԹԱ.	{ 1. Սինկեր խան, Թիւնէլին ետեւը.
	{ 2. Գարաքէօյ, Թրամիլէյին կայարանին դէմ.
ՊՈԼԻՍ	{ 1. Սուլթան Համամ, Թ. 2
	{ 2. Սուլթան Պլյազիտ, Թրամիլէյի կայարանին դէմ, Թ. 13
ՍԿԻՏԱՐ	Զարը Պօյու, Թ. 120.

ՇԱԲԱԲԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐ

Դասերը եւ նորոգութիւնք ձրի.

Կատարեալ երաշխաւորութիւն:

Մասնաճիւղեր գաւառաց բոլոր քաղաքներուն մէջ:

Սինկերի Ընկերութեան կեդր. վարչատեղին կը գտնուի Բերա, Մեծ
Փողոց, Թ. 343 և 343 կրկին, Սարգիս Պէյ Տիւզդուլուի տունը:

6—50

Ս Ի Մ Ո Ն Գ Ա Բ Ա Մ Ա Ճ Ե Ա Ն

Բ Ա Ր Ե Կ Ի Ր Թ Ա Ղ Ջ Ի Կ

Պատկերազարդ Ընթերցարան Աղգկանց Վարժարաններու համար

Յառաջաբան-Նամակ Խ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԷ

ԹԱՐԴՄ. ՅԱՐԱՆՍԵՐԷՆԷ

Գեղեցիկ նորութիւն մըն է աղջիկներու Ընթերցարանը՝ որ կը բովանդակէ շահեկան ընտիր խորհուրդներ ու խրատներ, իզական սեռի կրթութեան մասնաւոր խնամք տանող տեսուչներու եւ հայ-
րերու նկատառման արժանի գործ մը:

Գին կիսալաթի 5 դրուշ, ամբողջ լաթակաղմ 7½ դրուշ, լա-
թակաղմ ոսկեղօծ 10 դրուշ: Գաւառներէ յանձնարարութիւնք
փութով կը կատարուին: Կեդրոնատեղի՝ Կ. Պօլիս, Հաճօքուլօ
խան, Թիւ 24:

4—10

ՀՈԶԱԿԱԻՈՐ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Խ Ա Ջ Ի Կ Ժ Ա Մ Կ Ո Ջ Ե Ա Ն

Պոլիս, Պահճե Գաբու, Պողաջաճիին դեմ, Սրանայոլ խան
թիւ 4, 5, 6,

Մայրաքաղաքիս ատամնարուժական դասին մէջ պատուաւոր
գիրք մը գրաւող ինչիկ էֆ. Ժամկոչեան, այս անգամ Եւրոպայէն
ու Ամերիկայէն յատկապէս բերել տուած նոր պրութեամբ գործիք-
ներով և իրեն յատուկ եղող ճարտարութեամբ, առանց ոեւէ ցաւ
զգացնելու, ակնթարթի մէջ կր հանէ փտտած և ամէնէն դժուա-
րին ակոսները: Առջեւի փտտած ակոսները առանց հանելու ար-
մատներու վրայ կը զետեղէ ընականէն ընաւ տարբերութիւն չու-
նեցող պտուտակաւոր ակոսներ, բերնին ետեւի կողմը լեցուիլը
անկարելի եղող արմատներու վրայ, ոսկի կամ բլաթին քուռոսներ
կ'անցընէ: Նաեւ քառուղւի, բլաթինի, ոսկիի վրայ շարուած տկ-
ռաներ կը չինէ ընականին յար եւ նման:

Ինչիկ էֆ. Ժամկոչեանի սկզբունքն է

Պատուաւորութիւն, Ուղղամտութիւն եւ Բարբորութիւն ինչ որ ան-
հրաժեշտ պայմաններ են ատամնարոյժի մը համար:

Չ Ա Փ Ա Ի Ո Ր Գ Ի Ն

Վկայեալ աղքատաց ճրի

24—50

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՆԳԱՐԱՆ

ՆՈՅՆԱԶՍՅՆ ԵՒ ՆՈՅՆԱՅԱՆԴ ԲԱՌԵՐՈՒ

Պ. Խ. ԹԵՐԶԵԱՆ

Այս նոր հրատարակութիւնը կարեւոր ազդակ մէ ամէն անոնց
որոնք ոտանաւոր բանաստեղծութիւններ գրելու հետամուտ են եւ
կը նեղուին յաճախ յանդերու սովէ: Գրողիլը, մաքուր տպագրու-
թեամբ եւ գեղեցիկ կաղմով հրապարակ ելած է արդէն եւ կը
ծախուի 4 դահեկանի, ամէն պրովաճառաց քով: 3—10

Կ. ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

Յ. ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ԹԵՅԻ ԽԱՌՆՈՒՐԴՆԵՐ

ՄԻՇՏ ԱԺԱՆ ՈՒ ԹԱՄ ԵՆ

ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ԻՍԱԳՈՒԼԵԱՆ

ԸՆՏԻՐ, ԱԺԱՆ

ԵՒ

ՀՈՏԱԻԵՏ ԹԵՅԵՐ

Կ. Պոլիս, Պահճե Գաբու, Ճելալ-Պէյ խան, քիւ 10

24—50